

اسکان غیر رسمی معضل یا فرصت

باتاکید بر حوزه غرب کاشان تهران

www.ketab.ir

سرشناسه	: حشمتی، ساینه، ۱۳۶۵-
عنوان و نام پدیدآور	: اسکان غیر رسمی معضل یا فرصت با تاکید بر حوزه غرب کلانشهر تهران / ساینه حشمتی.
مشخصات نشر	: تهران: ساینه حشمتی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ر، ۱۸۴ ص: مصور (رنگی)، جدول، نمودار، نقشه (رنگی): ۲۲×۲۹ س م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۵۲۲۳-۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۷۸-۱۸۴.
موضوع	: حومه نشینی و حاشیه نشینی—ایران—تهران—جنبه های اجتماعی—نمونه پژوهی
موضوع	: Suburban life—Social aspects—Iran—Tehran—Case studies :
موضوع	: حومه نشینی و حاشیه نشینی—ایران—تهران
موضوع	: Suburban life—Iran—Tehran
موضوع	: حومه نشینی و حاشیه نشینی—ایران—شهرستان قدس—نمونه پژوهی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ : ۹۷۰/۲ HN۶۷۰
رده بندی دیویی	: ۳۰۷/۷۷۰۹۵۵ : ۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۶۶۸۱

اسکان غیر رسمی معضل یا فرصت

با تاکید بر حوزه غرب کلانشهر تهران

مؤلف: ساینه حشمتی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۵
ISBN: 978-600-04-5223-0

ویراستار و صفحه آرا: ساینه حشمتی
طراح جلد: حسن قزل سفلی
ناظر فنی چاپ: امیر حسین پیشان
چاپ و صحافی: دیجیتال لوح

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۵۲۲۳-۰۰

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

تلفن: ۶۶۹۶۲۱۹۴

تعداد صفحات: ۱۷۸ قطع: رحلی تیراژ: ۱۰۰۰
آدرس: روبروی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار.....
۳	❖ فصل اول : ادبیات اسکان غیر رسمی.....
۴	۱-۱ مقدمه.....
۴	۲-۱ مفاهیم و اصطلاحات بنیادین.....
۴	۱-۲-۱ کلانشهر.....
۶	۲-۲-۱ اسکان غیر رسمی.....
۹	۱-۲-۲-۱ ویژگی های اسکان غیر رسمی.....
۱۲	۲-۲-۲-۱ علل پیدایش اسکان غیر رسمی.....
۱۸	۳-۲-۲-۱ مراحل پیدایش و گسترش اسکان غیر رسمی.....
۲۱	۴-۲-۲-۱ پیامدهای اسکان غیر رسمی.....
۲۲	۳-۲-۱ حاشیه نشینی.....
۲۸	❖ فصل دوم : گروه بندی دیدگاه ها و نگرش ها در عرصه پیدایش و ماندگی مسائل اسکان غیررسمی.....
۲۹	۱-۲ گروه بندی دیدگاه ها و نگرش ها.....
۲۹	۱-۱-۲ دیدگاه مسئله گرا.....
۳۲	۲-۱-۲ دیدگاه بنیادگرا.....
۳۳	۳-۱-۲ دیدگاه هدفگرا.....
۳۴	۲-۲ الگوهای بکار رفته برای بررسی اسکان غیر رسمی.....
۳۴	۱-۲-۲ دوپیر.....
۳۵	۲-۲-۲ الگوی اسکان غیر رسمی.....

۳۷	۳-۲ چهار رویکرد در برخورد با اسکان غیر رسمی
۳۷	۱-۳-۲ رویکرد اول
۳۷	۲-۳-۲ رویکرد دوم
۳۸	۳-۳-۲ رویکرد سوم
۳۸	۴-۳-۲ رویکرد چهارم
۳۹	۴-۲ راهبرد توانمندسازی
۴۳	❖ فصل سوم : تجربیات ایران و جهان
۴۴	۱-۳ اسکان غیر رسمی در جهان
۴۸	۱-۱-۳ کشور سنگال
۴۸	۲-۱-۳ کشور عربستان
۴۹	۳-۱-۳ کشور مصر
۵۰	۴-۱-۳ کشور هند
۵۲	۵-۱-۳ کشور اندونزی
۵۳	۶-۱-۳ کشور پاکستان
۵۵	۷-۱-۳ کشور آمریکای لاتین
۵۸	۸-۱-۳ کشور ترکیه
۵۹	۹-۱-۳ مقایسه سیستم مسکن حمایتی اجتماعی در انگلستان و آمریکا
۶۰	۱۰-۱-۳ کشور کره جنوبی
۶۱	۲-۳ اسکان غیر رسمی در ایران
۶۱	۱-۲-۳ جایگاه قانونی موضوع سکونتگاه های غیر رسمی

۶۳	۲-۲-۳ قبل از انقلاب اسلامی
۶۳	۳-۲-۳ بعد از انقلاب اسلامی
۶۵	۴-۲-۳ هفت راهبرد اساسی اسکان غیر رسمی در ایران
۶۹	۵-۲-۳ اسکان غیر رسمی در تهران
۷۱	۳-۳ نتیجه گیری و چارچوب نظری
۷۵	❖ فصل چهارم: شهر قدس و پهنه های اسکان غیر رسمی
۷۶	۱-۴ مقدمه
۷۶	❖ بخش اول: مطالعات ر تمامی ابعاد در سطح کلان (شهر قدس)
۷۶	۲-۴ موقعیت جغرافیایی
۷۶	۱-۲-۴ موقعیت شهر قدس
۸۰	۳-۴ مطالعات جمعیت شناختی
۸۰	۱-۳-۴ جمعیت بر حسب خانوار (شهر قدس)
۸۱	۲-۳-۴ ساختار سنی و جنسی (شهر قدس)
۸۲	۳-۳-۴ مهاجرت (شهر قدس)
۸۴	۴-۳-۴ بار تکفل جمعیتی (شهر قدس)
۸۴	۴-۴ مطالعات اجتماعی
۸۴	۱-۴-۴ پیشینه تاریخی (شهر قدس)
۸۵	۲-۴-۴ به لحاظ فرهنگی (شهر قدس)
۸۶	۳-۴-۴ وضعیت سواد (شهر قدس)
۸۷	۵-۴ مطالعات اقتصادی

- ۴-۵-۱ شاخص های اقتصادی نیروی انسانی..... ۸۷
- ۴-۵-۲ اشتغال و بیکاری (شهر قدس)..... ۸۷
- ۴-۵-۳ درآمد خانوار (شهر قدس)..... ۸۸
- ۴-۵-۴ قیمت زمین و مسکن (شهر قدس)..... ۸۹
- ۴-۶ مطالعات کالبدی..... ۸۹
- ۴-۶-۱ نحوه توسعه کالبد شهر..... ۸۹
- ۴-۶-۲ بررسی مالکیت اراضی شهر قدس..... ۹۰
- ۴-۶-۳ بررسی نحوه تصرف زمین در شهر قدس..... ۹۰
- ۴-۶-۴ کالبد شهر قدس..... ۹۱
- ۴-۶-۵ توزیع واحد مسکونی بر حسب زیربنا..... ۹۱
- ۴-۷-۱ بررسی محدوده در طرح های بالا نیست..... ۹۳
- ۴-۷-۲ طرح هادی شهر قدس..... ۹۳
- ۴-۷-۳ تجدید نظر طرح هادی شهر قدس (مهندسان مشاور شارتاش)..... ۹۸
- ۴-۷-۳ مهندسان مشاور باوند..... ۹۹
- ❖ بخش دوم : مطالعات در تمامی ابعاد در سطح خرد (اسکان غیر رسمی شهر قدس)..... ۱۰۲
- ۴-۸-۱ موقعیت اسکان غیر رسمی در شهر قدس..... ۱۰۲
- ۴-۸-۱-۱ بعد فرهنگی - اجتماعی اسکان های غیر رسمی شهر قدس..... ۱۰۳
- ۴-۸-۱-۱-۱ جمعیت محدوده اسکان غیر رسمی..... ۱۰۴
- ۴-۸-۱-۲ ملیت و قومیت محدوده اسکان غیر رسمی..... ۱۱۰
- ۴-۸-۱-۳ تراکم جمعیت به تفکیک سه محدوده در مقایسه با کل شهر..... ۱۱۱

- ۱۱۲..... ۴-۱-۸-۴ بعد خانوار
- ۱۱۵..... ۵-۱-۸-۴ تعداد نفرات در خانوار
- ۱۱۶..... ۶-۱-۸-۴ ترکیب سن و جنس
- ۱۱۷..... ۷-۱-۸-۴ مشخصات سرپرست (سن و جنسیت سرپرست)
- ۱۱۸..... ۸-۱-۸-۴ سطح سواد سرپرست
- ۱۱۸..... ۹-۱-۸-۴ تعداد افراد با سواد در خانواده
- ۱۲۲..... ۱۰-۱-۸-۴ وضعیت بومی بودن ساکنان
- ۱۲۳..... ۱۱-۱-۸-۴ محل تولد سرپرست خانواده
- ۱۲۴..... ۱۲-۱-۸-۴ محل سکونت قبلی
- ۱۲۵..... ۱۳-۱-۸-۴ مدت مهاجرت
- ۱۲۵..... ۱۴-۱-۸-۴ انگیزه مهاجرت افراد از سکونتگاه های قبلی خود
- ۱۲۶..... ۱۵-۱-۸-۴ علت انتخاب سکونتگاه فعلی
- ۱۳۲..... ۲-۸-۴ بعد اقتصادی اسکان های غیر رسمی شهر قدس
- ۱۳۳..... ۱-۲-۸-۴ وضعیت اشتغال سرپرست
- ۱۳۴..... ۲-۲-۸-۴ نوع شغل سرپرست به لحاظ زمانی
- ۱۳۴..... ۳-۲-۸-۴ تعداد افراد شاغل در خانواده
- ۱۳۵..... ۴-۲-۸-۴ محل کار شاغلین
- ۱۳۹..... ۵-۲-۸-۴ میزان درآمد خانواده
- ۱۳۹..... ۶-۲-۸-۴ هزینه های ماهیانه خانواده
- ۱۴۰..... ۷-۲-۸-۴ هزینه اجاره بهاء خانواده

۱۴۱	۸-۲-۸-۴ وضعیت بیمه خانواده.....
۱۴۲	۳-۸-۴ بعد کالبدی اسکان های غیر رسمی شهر قدس.....
۱۴۳	۱-۳-۸-۴ بررسی وضعیت مالکیت.....
۱۴۴	۲-۳-۸-۴ بررسی وضعیت ریزدانی قطعات در سکونتگاه ها.....
۱۴۷	۳-۳-۸-۴ تراکم نفر در واحد مسکونی.....
۱۴۸	۴-۳-۸-۴ تعداد اتاق.....
۱۴۹	۵-۳-۸-۴ قدمت ابنیه.....
۱۵۰	۶-۳-۸-۴ کیفیت شبکه آبرسانی.....
۱۵۱	۷-۳-۸-۴ شبکه فاضلاب.....
۱۵۲	۸-۳-۸-۴ شبکه برق.....
۱۵۳	۹-۳-۸-۴ سلسله مراتب دسترسی.....
۱۵۶	۱۰-۳-۸-۴ کیفیت معابر.....
۱۵۷	۹-۴ تحلیل سوات.....
۱۶۲	۱۰-۴ جمع بندی.....
۱۶۳	❖ فصل پنجم : راهکارهای پیشنهادی، ساماندهی و توانمندسازی اسکان های غیر رسمی.....
۱۶۴	۱-۵ مقدمه.....
۱۶۷	۲-۵ پیامدهای اسکان غیر رسمی بر کلانشهر تهران.....
۱۶۹	۳-۵ تبیین نهایی راهبردها و راهکارها.....
۱۷۲	۴-۵ نتیجه گیری.....
۱۷۷	❖ منابع.....
۱۷۸	• منابع فارسی.....

اسکان غیر رسمی بعنوان یکی از مسائل مهم و پیچیده کلانشهرهای بزرگ در سرتاسر جهان مطرح است. این پدیده خود حاصل توزیع نابرابر خدمات و امکانات، رشد فزاینده جمعیت و مهاجرت های روستا به شهر، نشان دهنده توسعه ناموزون شهری و منطقه ای، رشد سریع و بدون برنامه ریزی شهرها و عدم نظارت و توجه مسئولان می باشد؛ به گونه ای که در آینده این پدیده منشأ بروز و گسترش ناهنجاری ها و ناپایداری ها در مناطق کلانشهری محسوب خواهد شد. تا چند دهه اخیر برای جلوگیری از این پشامدها تلاش های بسیاری صورت گرفته است. کلانشهر تهران به عنوان بزرگترین کلانشهر کشور و پایتخت کشورمان، از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. بطوری که به دلیل جاذبه های متعدد آن همچنان مانند آهن ربایی افراد بسیاری را از سرتاسر کشور بسوی خود جذب می نماید در صورتی که آنها بدلیل نرخ تورم بالا و گرانی زمین و مسکن شهری، در پشت دروازه های تهران نگه داشته می شوند و اجازه راه یابی و اقامت به کلانشهر تهران به آنها داده نمی شود. اضافه بر آن در دهه های اخیر علاوه بر جذب افراد از روستاها و شهرهای دیگر، عده از ساکنین تهران بدلیل وضعیت نامطلوب اقتصادیشان دیگر قادر به زندگی در این کلانشهر نمی باشند و به ناچار با ترک کلانشهر تهران و سکنی گزیدن در شهرهای اطراف آن به تشدید وضعیت سکونتگاه های غیر رسمی دامن می زنند.

اسکان غیر رسمی بعنوان دغدغه اصلی شهرت که باعث شکل گیری سکونتگاه های ناپایدار گردیده است و کلان شهرهای منطقه ای را در کشورهای جهان هم از جنبه های اقتصادی و اجتماعی در مضیقه قرار می دهد. بطوریکه قرار گرفتن آنها در مجاورت کلانشهرها بویژه کلانشهر تهران همچون مانعی برای ایفای نقش شهرها در توسعه ملی و کسب بهترین نتیجه از فرصت های برآمده از جهانی شدن اقتصاد است و با در نظر گرفتن معقوله فرآیند جهانی سازی، جمعیت زیادی از شهروندان به حاشیه راند شده اند در حالی که از حمایت های اجتماعی نیز محروم می شوند.

سکونتگاه های غیر رسمی با به وجود آوردن فقر و گسترش آن و همچنین با اختلال در محیط زیست و تحمیل هزینه های سنگین برای حل مشکلات، تهدیدی جدی برای پایداری و انسجام جامعه شهری تلقی می شود به گونه ای که نیاز جدی به اتخاذ تدابیر ویژه ای برای ساماندهی وضعیت کنونی و جلوگیری از گسترش آن در آینده بایستی در دستور کار دولت مردان، مدیران و برنامه ریزان منطقه ای قرار بگیرد. شهر قدس در محدوده غرب کلانشهر تهران با توجه به اینکه در دهه های اخیر از شهرستان شهریار جدا شده است و در حال حاضر مرکز شهرستان قدس، در جنوب دامنه البرز مرکزی بین تهران و کرج واقع شده است و به علت اسکان غیررسمی کارگران صنایع کرج و تهران رشد سریعی می یابند؛ اهمیت بسزایی دارد.

شهر قدس از سمت غرب با شهر تهران، از سمت شرق با شهر اندیشه و شهریار، از شمال با شهر گرمدره از شهرستان کرج و از جنوب با شهر باغستان همجوار است. به دلیل همجواری به بزرگراه فتح و جاده مخصوص و جاده شهریار و نزدیک بودن به اتوبان تهران - کرج موقعیت بسیار خوبی دارد. لازم به ذکر است که اسکان های غیر رسمی شهر قدس بعنوان نمونه مطالعاتی حوزه غرب کلانشهر تهران با بهره گیری از روش مطالعات میدانی، پرسشنامه و مطالعات اسنادی به یک شناخت اجمالی از این پهنه سکونتگاهی رسیده ایم که در فصل چهار تمامی شاخص های مورد نیاز اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و کالبدی - خدماتی بطور کامل شرح داده شده است.

www.ketab.ir